

КОЛЕКТИВ

ЛИСТ РУДАРСКО - ТОПИОНИЧАРСКОГ БАСЕНА БОР

Број 2165 • Година LX • Лист излази месечно • Петак, 13. април 2007. • Примерак 25 динара

Процес приватизације Басена ушао у завршницу

УГОВОР СА КУПРОМОМ БЕЗ МРЉА

П. Бубало: Приватизација РТБ-а је једна од убедљиво најуспешнијих у Србији јер је држава успела да имовину проценету на 266 милиона долара, са дуговима од 600 милиона, прода за 400 милиона долара. – Д. Алексић: Свесни смо да су нам инвестиције неопходне и зато смо их први и тражили

Драган Алексић говори на протесту у Бору

РТБ. – Више хиљада радника и грађана окупило се, 21. марта у Бору, и 22. марта у Мајданпеку, на мирним протестима да би изразили своје незадовољство начином приватизације РТБ-а, пре свега, зато што је, како су рекли, све у вези са њом обавијено велом тајне. Они су од Владе Републике Србије затражили да им преда купопродајни и уговор о преносу експлоатационих права и да се, уколико се

докаже да је било кршења законских прописа, ова трансакција поништи.

- Данашње окупљање нема политичку позадину, нити радници, који су дошли да исказују незадовољство, штрајкују. Нико није рушилачки расположен, нити жели било какве немире и злоупотребе. Упркос закону који каже да имамо право да добијемо уговор о продаји предузећа, нисмо добили тај документ. Као члан

тендерске комисије знам да су сви понуђачи вршили измене и допуне нацрта уговора. То је врло битно за све нас и морамо да знамо шта је од тога, након преговора, утврђено у уговор. Једино желимо да наши стручни људи то проуче и, ако кажу да је у реду, ми ћemo бити најзадо-

вољнији. Свесни смо да су нам инвестиције неопходне и зато смо их први и тражили – истакао је, том приликом, Драган Алексић, председник JCO РТБ-а.

Наставак на страни 3

Несташица увозних сировина преполовила производњу бакра

Пристигло 600 тона концентрата

До половине априла се очекује по 5.000 тона од „Ист Поинта“ и „Гранд инжењеринга“, што је доволно за наредних 30-ак дана. - Истовремено ће се са Купромом видети да ли може да обезбеди концентрат за мај, као и плински угљ. – Топионица и Сумпорна заједно раде, па заједно и свакодневно стоје по 10-ак сати, а застоји се користе за мање ремонте, одржавање и чишћење погона

У оскудици концентрата веома је важна координација Топионице и Сумпорне

ОБАВЕШТЕЊЕ

У жељи да запослени у РТБ-у, али и целокупна јавност, буду упознати са садржином уговора који је 5. марта потписан у Београду, у овом броју „Колектива“ објављујемо делове Уговора о преносу одобрења за експлоатацију (Инвестициони програм Купрома и Социјални програм – обавезни и додатни). Ова документа можете наћи и на интернет презентацији РТБ-а (www.rtbbor.com). На web-сајту Басена можете преузети и Акциони план реструктуирања РТБ-а, Реструктуирање као неминовност приватизације, као и Анализу стања животне средине од штета насталих као последице досадашњег рада РТБ-а.

ТИР. – Април у ТИР-у није добро пошто је прилив домаћих концентрата у досадашњим границама, а прве количине увозних стигле су за Ускрс. Зато се прерада, од 750 до 800 тона сувог концентрата дневно, свела на око 385 тона, односно на 450 до 500 тона шарже, што је, очигледно, половина досадашње. Према речима в. директора ТИР-а **Блажка Лековског**, процес се одржава тако што се на по десетак сати истовремено заустављају и Топионица и Фабрика сумпорне киселине јер не постоји технолошка

могућност да се тих 385 тона „растеже“ целог дана. Топионица стоји онолико колико Сумпорна може да издржи, а да се превише не охлади. Пошто постоји добра координација између ова два погона, кад мора да стартује Сумпорна онда крене у Топионица и ради паралелно све док се прва опет добро не загреје, а онда се поново заустављају. Тако заједно и раде и стоје.

Наставак на страни 2

Хронологија догађаја након потписивања уговора са Купромом

Агенција послала уговор

Агенција ће стриктно пратити извршење свих уговорних обавеза купца. – Заштита интереса свих учесника у продаји Басена – запослених, предузећа, купца и државе. – Враћање процеса приватизације комбината бакра у нормалне тржишне и правне оквире

РТБ. – Агенција за приватизацију, 29. марта, послала је купопродајни уговор и сву пратећу документацију **Драгану Алексићу**, председнику JCO РТБ-а – истиче се на почетку најновијег саопштења Агенције од 30. марта, у коме они, како наводе, желе да поднесете на хронологију дешавања након потписивања уговора са Купромом. На захтев Самосталног синдиката металалаца Србије РТБ Бор, 19. марта, у Министарству привреде одржан је састанак о "процесу приватизације РТБ-а који је изазвао велику пажњу међу запосленима и грађанима Бора." У разговору представника JCO РТБ-а са министрима **Предрагом Бубалом** и **Радомиром Наумовим**, као и **Владимиром Галићем**, директором Агенције за приватизацију, закључено је да је од изузетне важности да се приватизација борског комбината бакра оконча до краја, а Агенција ће стриктно пратити извршење свих уговорних обавеза купца. То се посебно односи, како је саопштено из Министарства, на питања која се тичу купопродајне цене, обавезних инвестиција и спровођења социјалног програма.

Представницима Синдиката, том приликом, разјашњене су све тражене тачке уговора о продаји имовине Басена Купрому. Због кратког времена и законских ограничења, договорено је да басенски синдикацији 23. марта дођу у Агенцију, како би им комплетан уговор и пратећа документација били стављена на увид. Наредног дана они упућују писани захтев Агенцији да им омогући да добију уговор и документацију на увид. Потом су 21. марта у Бору, а сутрадан и у Мајданпеку, у организацији Самосталног синдиката и локалних самоуправа, одржана протестна окупљања поводом потписивања уговора са Купромом. Главни захтев је био да се Синдикату достави укупно седам докумената, финалних, али и оних у нацрту, како би нека независна ревизорска кућа могла да утврди шта је и под којим условима продато Купрому.

Након што је добила сагласност уговорних страна, а у складу са усменим договором постигнутим 19. марта, Агенција је 22. марта и званично позвала басенске синдикаце да 23. марта, у 13 часова, дођу у просторије Агенције, како би им тражени документи били дати на увид, уз пуну помоћ експертског тима Агенције. Међутим, представници Синдиката тог дана не долазе на заказани састанак, већ шаљу нови допис у коме захтевају да им Агенција, у року од седам дана, достави тражену документацију. Пошто је добила и нове сагласности уговорних страна, Агенција 26. марта поново шаље званичан позив представницима синдиката да преузму копију уговора, обавештавајући их и о сатници (сваког радног дана, од девет до 17 часова).

У позиву, који је потписао директор Галић, наводи се "да су се стекли сви законски и услови предвиђени уговорима, те Вас позивамо да преузмете по једну копију Уговора о пре-

носу дозвола и Уговора о купопродаји имовине РТБ-а, на српском и енглеском језику". Истог дана, Агенција је издала и саопштење у коме се истиче "да је првенствени мотив Агенције заштита интереса свих учесника у продаји РТБ-а – запослених, предузећа, купца и државе. Надамо се да ће уручивање купопродајног уговора отклонити све евентуалне сумње представника синдиката и вратити процес приватизације једног од најзначајнијих српских предузећа

у нормалне тржишне и правне оквире."

Басенски синдикацији потом 28. марта шаљу допис да ће доћи 30. марта у Агенцију по тражену документацију. Међутим, путем медија они најављују да то, ипак, неће учинити јер, по речима Алексића, "уколико се од нас буде захтевало да јемчимо за тајност и повериљивост тих докумената и да не можемо да их дамо нашим стручним службама које би требало

да их прегледају и установе има ли пропуста, онда нам ти уговори и не требају". Најзад, 29. марта Агенција шаље уговор и документацију, уз опаску да Алексић, као члан тендарске комисије, изузев потписаног купопродајног и Уговора о преносу експлоатационих права, има комплетну тендарску документацију, извештај саветника о оцени достављених понуда, као и нацрте поменутих уговора.

Ј. Станојевић

Несташица увозних сировина преполовила продукцију бакра

Пристигло 600 тона концентрата

Наставак са стране 1

- Увозни концентрат касни зато што сада треба да се отвори акредитив, обезбеде вагони итд. То је све урађено и прве количине „Ист Поинт“-овог концентрата стигле су током Ускrsa, а ускоро ће и „Грандов“. Уговорено је укупно 10.000 тона - пола са „Ист Поинтом“, пола са „Град инжењеригом“ што ће бити доволно за април и нешто претећи за следећи месец. Али, морамо брзо да знамо и уговоримо количине за мај – каже директор ТИР-а. - У договору са Агенцијом ми смо дужни да то питање најпре поставимо потенцијалном власнику Купрому, и ја сам то већ учинио. Очекујемо одговор најкасније до 15. априла, јер не може све да се уради брзо, а за нормалан рад треба нам 20-ак хиљада концентрата, еколошки чистог као и до сада.

Што се чистоће тиче Лековски најављује да су контроле ригорозне, почев од радиолошке на граници, а

"Мобилисани" бакар је са 2.200 тона "пао" на 1.500

Екологија

И у ситуацији кад Топионица стоји по 10 сати дневно води се рачуна о екологији.

- За то време из ње излазе само гасови од сагоревања угља у пламеној пећи. Али, деси се да се и у време њеног старта, због временских прилика над градом, дим појави - каже Лековски. - Наши руководиоци, сменски мајстори Топионице, путем мониторинга прате ситуацију и ако треба опет заустављају рад конвертора или реактора. А, дим ако је већ пао, не може одмах да нестане, уколико нема ветра. У претходном периоду радили смо у границама нормалне и није било ситуације која је доводила до тога да стојимо по 10 сати само због концентрација сумпор-диоксида. Ови застоји су, пре свега, због недостатка концентрата.

мере се и садржаји арсена, живе, кадмијума, никла. Уколико су у оквирима које се еколошки толеришу, концентрати долазе, уколико нису, враћају се натраг, што се у неколико наврата и десило. Продаја сумпорне киселине је кренула и од 108 цистерни које су пуне биле у Прахову, скоро

све су враћене празне. То омогућава нормалан рад Фабрике и Топионице, или га још ограничава несташица концентрата.

Са оваквим ангажманом Топионице, у Електролизи се априла не очекује више од 500 до 600 тона катодног бакра, за разлику од марта када је дато скоро 4.000 тона анодног и близу 3.000 тона катодног. И овде ће производња бити преполовљена јер је за десет дана откако недостају концентрати број активних ћелија смањен за скоро 100. Од 330, сада је пуно 238 купатила, и "мобилисани" бакар је са 2.200 тона, „пао“ на 1.500. А, како опада количина "мобилисаног" бакра, тако је и могућност производње катодног у том месецу, па и наредном, смањена пошто процес траје 20-ак дана.

- Уз концентрат – додаје Лековски - постављено је и питање да ли Купром може да обезбеди довољне количине плинског угља, пошто су и те залихе довољне само за месец и по. Уколико не може, планирамо да отворимо понуде пристигле на тендар који смо расписали за овогодишње потребе. У питању је 40.000 тона за

производњу са једном линијом. Тада одговор, такође, морамо да знамо пошто је и ту најмање месец дана потребно од уговора до допреме.

Што се осталих погона тиче, Фабрика бакарне жице, у сарадњи са

Купром проверава имовину

Како нам је рекао Лековски, комисија састављена од представника Купрома, потенцијалног будућег власника, и представника ТИР-а, започела је проверу пописне опреме, односно продате непокретне и покретне имовине. Исто то Купром ради и у РББ-у, а после тога следи и рад других комисија за попис залиха недовршене производње, резервних делова итд.

Лак жицом, треба поново да заврши посао за једног познатог купца, док Ливница има неке мање послове. У ТИР-у нису задовољни обезбеђењем ни трижишта ни сировина за Ливницу, али очекују да се ситуација поправи.

Љ. Алексић

Саопштење Министарства привреде поводом продаје Басена

Нетачне информације угрожавају уговор

Уговарање највеће купопродајне цене и адекватног инвестиционог и социјалног програма – најзначајнији циљеви нашег преговарачког тима. – Целокупан износ купопродајне цене (400 милиона долара за покретну и непокретну, плус процењена вредност обртне имовине) намењен је искључиво за намирење поверилаца и налазиће се на посебном рачуну. – Купац има право да заложи имовину тек након што постане њен власник, али нема право да заложи дозволу за експлоатацију

РТБ. – Агенција за приватизацију, на захтев представника репрезентативних синдиката РТБ-а Бор да добију уговоре потписане с првотворницима понуђачем Купромом С.А. из Румуније, ставила је на увид уговор о купопродаји и уговор о преносу одобрења за експлоатацију – саопштило је, 29. марта, Министарство привреде Владе Републике Србије. У заједничком саопштењу овог министарства и Агенције, издатом поводом учествалих навода у штампи и негативне кампање која се у последње време води у вези с процесом приватизације РТБ-а, односно продајом имовине основне делатности појединачних предузећа која припадају РТБ Бор групи и преносом експлоатационих права са тих предузећа на купца имовине, наводи се да је Агенција упутила позив представницима репрезентативних синдиката да преузму копије предметних уговора на српском и енглеском језику. Када је реч о обиму ових уговора, Министарство истиче да је у питању приближно 50 страна основног текста сваког од уговора, док преосталих 450 страна чине прилози у којима су спискови имовине који садрже велики број имовинских ставки, списак радника који ће бити преузети од купца, инвестициони и социјални програм, као и други прилози.

У току преговора са Купромом најзначајнији циљеви за преговарачки тим били су уговарање највеће купопродајне цене и адекватног инвестиционог и социјалног програма, у складу са правилима тендера са којима су били упознати сви учесници. Преговарачки тим је формирао своју преговарачку позицију имајући у виду и захтеве осталих понуђача које су они изнели у својим понудама, при чему је потписани социјални програм, који је саставни део уговора о преносу експлоатационих права, резултат преговора репрезентативних синдиката РТБ-а и купца.

Министарство наглашава да износ од 400 милиона долара не представља укупну купопродајну цену, већ само цену за покретну и непокретну имовину, уз напомену да ће обртна имовина која обухвата залихе сировина, репроматеријала, резервних делова, готових производа и производње у току, а коју ће купац затећи у производним и рудним погонима, бити одвојено процењена. То ће учинити реномирани експертски тим, а обртну имовину ће, као такву, посебно и додатно платити купац у складу са условима предвиђеним тендersonом процедуром. Целокупан износ купопродајне цене, који чине 400 милиона долара и процењена вредност обртне имовине (након одбијања трошкова приватизације, а у складу са Законом), намењена је искључиво за намирење поверилаца и налазиће се на посебном рачуну.

С обзиром на то да је тендес за продају имовине и пренос експлоатационих права објављен почетком септембра 2006. године, представници свих понуђача имали су прилику да до рока за подношење понуда, 22. новембра 2006., обаве анализу и увид у

Детаљ са потписивање уговора 5. марта у Влади Републике Србије

све ставке имовине, као и да дају своје коментаре при подношењу понуда на нацрте уговора. Ове могућности, заједно са осталим правилима везаним за тендес, јасно су биле предочене свим заинтересованим учесницима који су ту могућност користили.

Уговори са Купромом потписани су 5. марта 2007, а у периоду између потписивања уговора и преузимања имовине од стране купца, односно у периоду до 120 дана након потписивања уговора, представници купца и предузећа ће, у сарадњи са Агенцијом, записнички констатовати да ли је имовина која је у листама, које су чиниле саставни део тендеске документације и уговора, и даље у кругу и поседу предузећа. Оваква провера никако не значи да купац има могућност да бира имовину коју ће купити, како се то у појединим медијима наводи. Уколико се утврди да нека од имовинских ставки са листа имовине недостаје на терену, купац ће имати право да тражи умањење купопродајне цене за тачно одређен износ који је уговором о купопродаји одређен као појединачна цена сваке од ставки имовине која се продаје.

Важно је истаћи да су овакве или сличне захтеве имали и остали понуђачи, тако да би, у ситуацији када се продаје обимна имовина и када поступак продаје траје неколико месецева, било недопустиво и нелогично не регулисати уговором ситуацију нестанка неке од набројених ставки на листи. Република Србија и Агенција за приватизацију не очекују да у периоду од подношења понуде до уласка купца у посед може доћи до значајнијих промена у погледу састава имовине у поседу предузећа, али ако до тога дође, надлежни органи ће покренuti испитивање кривичне одговорности лица која су одговорна за редовно пословање и чување имовине предузећа. У овој трансакцији уговорен је најдужи рок до 120 дана од потписивања уговора до уласка купца у посед с обзиром на вишеструке активности које треба предузети пре

закључења трансакције, укључујући и наведену проверу постојања свих ставки имовине, процену обртне имовине коју додатно плаћа купац, као и законски рок остављен Комисији за заштиту конкуренције да одобри концентрацију, а у складу са чланом 23 Закона о заштити конкуренције.

Поводом навода да је купцу дозвољено да заложи имовину и пре него

што уплати купопродајну цену, у саопштењу се наглашава да не постоји било правна, било фактичка могућност за то пре уплате цене. Након уплате купопродајне цене, односно пошто постане власник имовине која се продаје, купац има право да, као и сваки други власник, залаже имовину, уз напомену да су овакав захтев (да се уговором не ограничава право власника да заложи своју имовину) истакли и остали понуђачи на тендесу. Купац нема право да заложи дозволу за експлоатацију, наглашава се у саопштењу, и додаје да, у случају да Купром не поштује уговорне одредбе, уговори и позитивно правни прописи предвиђају механизме, укључујући наплате гаранције од 50 милиона долара, наплату уговорних казни и, у крајњој инстанци, одузимање лиценце за експлоатацију у складу са Законом, односно раскидање уговора.

У овој ситуацији неопходно је упозорити све учеснике и заинтересоване на то да изношењем нетачних информација, полуистина, медијском кампањом, претњама примене сile и другим незаконитим методама, доводе у питање реализацију потписаног уговора, чиме угрожавају економске интересе запослених у РТБ-у, поверилаца и грађана Србије – каже се на крају саопштења.

J. Станојевић

Процес приватизације Басена ушао у завршницу

УГОВОР СА КУПРОМОМ БЕЗ МРЉА

Наставак са стране 1

С друге стране, Министарство привреде је саопштило да су продаја имовине Басена и пренос експлоатације

нистар привреде Предраг Бубalo. Он је, такође, додао, да су "у позадини покушај да се купопродаја РТБ-а оспори и поништи политички притисци, пре свега, локалне власти у Бору која има своју визију приватизације,

Непотребна тајanstvenost

- Стешај није једина опција уколико уговор са Купромом буде поништен. Могуће је расписати нови тендес, али је питање да ли би се добило квалитетније решење. Мало је вероватно да би се на новом тендесу могли појавити неки други играчи јер би, осим одузетача приватизације, потенцијалним купцима била послата и врло негативна порука – истакао је проф. Влада Познанић који се налази на челу тима ревизорске куће Дилойт која је саветник за економска питања приватизације РТБ-а. Он је додао да је та доза непотребне тајаствености додатно искомпликовала ситуацију.

- Забринутост Борана је разумљива јер, осим запослених, и читава градска инфраструктура зависи од РТБ-а. Ипак, треба имати у виду и да је држава преузела право контроле уговорних обавеза. Она у сваком тренутку, уколико се не покрену копови и упосле радици, може оспорити лиценцу за експлоатацију руде.

ционих права обављени на легалан начин. " Купопродајни уговор са Купромом нема ниједну мрљу, потпуно је законит и за добро је свих запослених у борском комбинату бакра. Приватизација РТБ-а је једна од убедљиво најуспешнијих у Србији с обзиром на то да је држава успела да имовину процењену на 266 милиона долара, са дуговима од 600 милиона, прода за 400 милиона долара ", изјавио је ми-

али и утицај на синдикат, а љути су и неки који су изгубили на тендесу."

У Агенцији за приватизацију су истакли да немају шта да крију и да су, након добијене сагласности од купца, односно Купрома, као и од министарства привреде и рударства, сву тражену документацију доставили 29. марта представницима Самосталног синдиката Басена.

J. Станојевић

Заказан нови покушај продаје једног РББ-овог и пет ТИР-ових погона

Друга аукција 24. априла

Продајна документација доступна заинтересованима од 27. марта до 16. априла, а рок за подношење пријава истиче 17. априла у 17 сати

Ливница арматура - одељење за израду кућишта водомера

РТБ. - Након неуспеле прве аукције, Агенција за приватизацију је објавила позив за други покушај продаје шест мањих погона из састава ТИР-а и РББ-а. Уз почетне цене ниже за 30 одсто од првобитне, она ће се одржати 24. априла у Агенцији за приватизацију, са почетком 10 сати. Продајна документација је доступна заинтересованима од 27. марта до 16. априла, а рок за подношење пријава истиче 17. априла у 17 сати.

Овога пута имовина РББ-ових истражних радова са погоном за израду дијамантских круна нуди се по цени од 1.267.187 долара. Цена Фабрике photoхемикалија и аутокозметике пала је на 14.475 долара, а Фабрике за конфекционирање филмова на 306.375 долара. Почекнута цена за Фабрику арматура сада је 1.517.325 долара, за ФОЖ 1.140.750 долара, а за Фабрику соли метала и галванских производа 591.075 долара.

- За ових неколико дана откад је објављен (26. марта) имао сам два усмена питања да се посете фабрике. Интересовање је било за Ливницу арматура (једна екипа је била да је види), а друго за Фабрику филмова. Надам се да ће после ускршњих празника интересовање бити веће, али, ипак, све док се не прода базни део РТБ-а, интересовање неће бити тако изражено. Могуће је да се појаве неки купци у овој другој фази, али највише их очекујем у трећој када цена падне на 51 посто првобитне процене – истиче Блажо Лековски, в.д. директора ТИР-а.

Када је реч о Фабрици кисеоника, Лековски каже да су се њеном будућем власнику морале дати одређене уговорне обавезе, као и власнику РТБ-а, у смислу да први снабдева РТБ кисеоником и азотом, а Топионица Кисикану топлотном енергијом, воденом паром и индустриском водом.

- Уговор је сачињен, дали смо цене, очекујемо конкретизацију од стране Купрома. Те уговорне обавезе ће важити годину дана, а после ће се нови власници договорити како ће наставити да раде. Ако тај уговор сада буде прихваћен између Фабрике кисеоника и Купрома, очекујем да

убрзо после празника изађе оглас и за њену продају, а слична ситуација је и у погледу кварца и креча.

Љ. Алексић

Трећа аукција за продају ФОД-а није одржана

Купци затражили одлагање

Нови термин се очекује почетком маја, а услови остају исти

ФОД. – До 23. марта на трећу лицитацију за куповину ФОД-а нико се није пријавио. Међутим, у ФОД-у нам је објашњено да она није стварно пропала већ да су потенцијални купци, како нам је објаснио в.д. директора овог предузећа **Драгољуб Цветковић**, затражили одлагање док се не решчиши ситуација око приватизације РТБ-а.

- Таласање, наговештаји грађанске непсолушности и штрајкова, на неки начин су их уплашили – каже Цветковић - и они су затражили да се аукција, под истим условима под којима је била заказана, одржи кад се стање стиша и буде јасно ко је власник Басена. Пре неколико дана, тим поводом, имали смо састанак у Агенцији на коме су били и представници наших синдиката. Тамо смо се договорили да се трећа лицитација понови, а да заинтересоване куће пошаљу писма о намерама да би Агенција била сигурила да ће се и догодити. Очекујем да буде заказана почетком маја.

Подсетимо да је ФОД у процесу приватизације од септембра 2006. године. До сада су заказиване три лици-

тације на којима су се услови продаје мењали према програму реструктуирања. Прве две су биле неуспешне иако је постојала заинтересованост, односно неке компаније су откупиле документацију, али се нису појавиле.

У међувремену, борски монтери немају неких крупних послова. Већа радилишта имају у цементари „Холцим“, Поповац, где се монтира неколико транспортних система и један велики мост. Тај посао траје већ пола године и за десетак дана се приводи крају. За Челопек у Бугарској раде се два пројекта – транспортер и делови једног млина, а за аустријско тржиште се и даље продукују елементи разних турбинских кола за мини-хидроелектране. Производе се резервни делови и одређене компоненте за „US Steel“ Смедерево, а ових дана испоручено је електроразводно постројење за београдски Водовод. Кад се за 20-ак дана стекну услови за монтажу на лицу места, очекује се да је, такође, обави ФОД. Ту су и стандардни послови санације и побољшања технолошких параметара у Топионици и РТБ-у.

Љ. Алексић

Кречана у Заграђу премашује планове

Фабрика без отпада

Све што је произведено уз креч, од прљаве ризле до три врсте сепарисаних камених агрегата, има вредност и може да се валоризује на тржишту. – Рад само са једном пећи (од некадашње четири) велики је хендикеп у производњи хидратисаног креча за којим влада велика потражња у грађевинској индустрији. – Резерве за 90 година

ЗАГРАЂЕ. – Од почетка године Кречана у Заграђу надмашила је све планиране количине, како у преради и експлоатацији ровног кречњака, тако и у производњи комадног и хидратисаног креча. Све то – према речима управника Славка Вукосављевића – праћено је и уштедама у потрошњи нормативног материјала. Није било ни повреда, што је такође веома битно, док су лане биле две лакше и једна тежа услед непажње радника. План производње хидратисаног креча за ову годину је само 4.500 тона јер је то слободан капацитет у односу на 24.000 тона комадног креча, колика је потреба басенских флотација.

- Тржиште у Србији данас познаје само два велика производиоца хидратисаног креча – „Јелен До“ и „Заграђе“, пошто „US Steel“ у Кучеву то више не ради. Наше могућности биле би много веће да ради и друга пећ. Сигурно да не бисмо имали проблема пласмана, јер ни једна кречана „са нормалним резоном“ никада није пропала, пошто је истовремено и каменолом. А, како је сада интерес Србије што боља инфраструктура, а тиме и путеви који се праве, између осталог, и од овог камена, и то је наша велика шанса. Предузеће за путеве „Зајечар“ управља почиње асфалтирање пута Бор - Николичево и већ потражује већу количину сепарисаног агрегата за асфалт – истиче Вукосављевић.

Подсетимо да ова Фабрика послује у саставу РТБ-а. Има 116 стално 11 привремено запослених. Специфичност овог погона је и у томе што нема никаквог отпада јер све што се произведе има економску вредност и може да се валоризује на тржишту. Најпростији производ је тампон или прљава ризла гранулације од 0 до 30 mm која би у неким другим случајевима била отпад, а код нас се корисити за насыпање путева, нарочито у општини Бор где има велику потражњу за одржавање некатегорисаних саобраћајница. Ту су још и сепарисани камени агрегарти крупноће од 0 до 4, 4 до 8 и 8 до 17 mm за које Кречана поседује атесте ради коришћења у производњи асфалта и бетона.

Производња у Заграђу се одвија почев од површинског копа, преко прераде у јамским условима, до прераде у пећима, тако да је оно, по својој сложености, РТБ у малом.

- Пошто смо од Бора удаљени неких 18 km, далеко смо од очију. Међутим, то не значи да смо далеко и од срца,

Кречана у Заграђу - недостаје опрема и радна снага

али је опрема доста застарела, дуго није обновљана, тако да од некадашње четири кречне пећи сада радимо само са једном – каже Вукосављевић док пролазимо крај очигледно дотрајалог прашњавог постројења годишњег капацитета око 24.000 тона. - То је наша производња, а неадекватна радна снага и недостајућа опрема кључни су проблеми Кречане.

Што се приватизације тиче, од Вукосављевића сазнајемо да је прошле године била веома заинтересована једна позната белгијска фирмa. Сада не зна ко је све заинтересован јер још увек није објављен никакав позив. Једино се зна да, по одлуци Владе, Кречана иде на аукцијску продају.

- Ја сам за приватизацију што пре – каже он. - За једног стабилиног партнера који ће моћи да врати некадашњи сјај Фабрици креча. Они који мало дуже памте знају да је Заграђе било главни снабдевач железаре Смедерево каменим агрегатима. Зашто се то сада не ради, то је питање за друге. А, уз стабилину фирму, чија је основна делатност производња комадног креча, а тиме и сепарисаних камених агрегата, постојаће и потреба не само за овогаји бројем запослених.

Љ. Алексић

Међународна радионица иновативних технологија за санацију рудничких вода

Како залечити загађено

Циљ овог скупа од 26. до 29. марта у Брестовачкој Бањи био је да се, уз помоћ великог искуства учесника из Канаде, Енглеске, Шкотске, Немачке, РГФ-а у Београду, универзитета у Скопљу и Тузли, људи из министарства и невладиног сектора, дође до ефикасних и јефтиних решења без понављања туђих грешака

У мноштву пројекта не покушати нешто што не уникнише - Јелена Бероња поздравља учеснике

Б. БАЊА.- Регионални центар за животну средину за централну и источну Европу (REC), уз подршку UNEP-канцеларије из Беча, организовао је, од 26. до 29. марта у Брестовачкој Бањи, прву техничку радионицу иновативних технологија за процену загађености, управљање и ремедијацију рудничких вода. Одржана је у оквиру иницијативе „животна средина и сигурност“ (ENVES) коју су покренуле организације UNEP, UNDP, OSCE, UNECE и REC, а као придужени члан укључен је и НАТО путем свог програма „Наука за мир“. Циљ скупа, како нам га је представила Јелена Бероња из Програма за животну средину УН, канцеларија

пост овог скупа управо је у томе да се чују најновије технике којима би се нешто санирало, а сви знајмо да не можемо да добијемо милијарде за те пројекте. С обзиром на то да UNEP у Србији нема канцеларију, а да је REC члан иницијативе и организује овај скуп, идеја је да покушамо да координишимо рад, да не буде преклапања. Јер, има мноштво пројекта који се овде баве заштитом околине. Колеге из РТБ-а управо су у Атини на пројекту INTREAT који финасира ЕУ, а и Агенција за приватизацију је, такође, урадила студију утицаја на животну средину као последицу рада РТБ-а. Све то показује колико има дешавања, а идеја окупљања ових шест организација је да не буде дуплирања. Пошто су рудници веома важан извор прихода, свима нам је јасно да је много исплативије да рудник ради, али да не загађује животну сре-

дину. То значи да мора да се нађу решења да се то спречи. Међутим, ми овде не разговарамо о томе, већ о решењима која ће покушати да залече оно што је већ загађено – каже Бероња.

Радионицу су финансирале аустријска, као и кандска Агенције за развој – CIDE која је прошле године одлучила да нам упути тзв. канадску техничку помоћ. Захваљујући њој, у наш регион су и стигла њихова два водећа стручњака који се у целој Америци, значи и Јужној, баве овим проблемима. Један од њих, Жил Трембле, уверен је да и за Бор постоје решења, сматрајући да готово у сваком случају оно зависи од самог локалитета, односно од специфичности подручја. Отуда је у оквиру радионице и организован теренски облазак рударских басена Бора и Мајданпека.

Др Дејан Миленић, доцент на департману за хидрогеологију РГФ-а у Београду, већ две године је у контакту са колегама из UNDP-ија и UNEP-а и покушава да представи један пројекат заштите и ремедијације загађених површинских и подземних вода.

- Пошто је проблем комплексан – каже он – колеге из UNDP-ија су предложиле да не идемо одмах на велике пројекте, већ да, корак по корак, најпре урадимо студију оправданости целокупних истраживања. Њоме бисмо дефинисали најугроженије зоне или жаришта на територији Бора, а онда предложили мере ремедијације на пилот-местима. Она би касније, у завршној фази, попримила комплетну заштиту и ремедијацију таквих вода, како на површини тако и под земљом. Други, паралелан аспект, с обзиром на то да колеге из UNDP-ија воде рачуна и о њему, јесте социјално-политички, односно, укључивање локалне заједнице у целу причу и, како се то стручно каже, јачање ка-

пацитета локалне заједнице да се уради нешто на том пољу. Дакле, једна страна је стручни, научни приступ, којим ће се бавити хидрогеолози, рудари, хемичари, а друга јачање локалног капацитета путем којег ће бити изучени закони у Србији и законске рупе у овој проблематици које би ваљало попунити. Овако све обухватан пројекат требало би да траје три до четири године, након чега би се дошло до опипљивог резултата заштите вода, па и цеокупне животне средине у Бору.

Миленић је на три примера показао комплексност загађења овдашњих вода - један активних копова, други напуштеног копа Липа на

Дејан Миленић

Црном врху, а трећи загађења из јаловишта. У том контексту поменује инцидент у Мајданпеку кад је пуцањем бране угрожено водоснабдевање Д. Милановца, па су рађене читаве студије ремедијације тих вода које су Поречком реком дошли све до Дунава.

Љ. Алексић

Јелена Бероња

у Бечу, јесте да се, уз помоћ великог искуства учесника из Канаде, Енглеске, Шкотске, Немачке, са РГФ-а у Београду, универзитета у Скопљу и Тузли, људи који раде у министарствима, а задужени су за акцијенте, невладиног сектора, дође до идеја за решења ових загађења.

- Сваки рудник је прича за себе, али многа решења која су испробана у Канади, Северној Америци, не функционишу, а ми овде можда желимо да покушамо баш тако нешто. Вред-

ИНТРЕАТ пројекат се приближава крају

Корист из отпадних вода

Предложено чак 30 технологија за пречишћавање седам различитих типова рудничких и металуршких вода. – Пожадина решења представљају потпуну новину у свету. – Пројекат финансира ЕУ са око два милиона евра

РТБ. -"Интегрисана прерада индустријског отпада у погледу превенције контаминације регионалних водених ресурса" (INTREAT) је назив пројекта који, по речима мр Звонимира Милићића, помоћника генералног директора РТБ-а за екологију, квалитет и стандардизацију, улази у завршну фазу. После трогодишње реализације, како се очекује, требало би да се оконча крајем јула. Подсетимо да је главни проблем који се истражује у овом пројекту пречишћавање отпадних рудничких и металуршких вода и третирање чврстог отпада до степена који ће задовољити еколошке прописе, али и валоризовати све компоненте.

- У Атини се недавно окупила радна група за израду завршног извештаја и избор најповољније тех-

нологије за РТБ. Укупно је предложено чак 30 различитих технологија за пречишћавање седам различитих типова отпадних вода, од којих неке представљају и патентиране су као потпуна новина у свету. Пријема ради, металуршка воде су посебно сложене јер захтевају три третмани (електролиза, неутрализација и реверзија осмоза) да би се пречистиле.

Методологија пречишћавања која ће се изабрати послужиће као рецептура за све руднике бакра у свету – истиче Милићић.

Подсетимо да је на овом пројекту окупљено осам учесника – Технички универзитет из Атине, Технички универзитет са Крита, Универзитет из Бургаса, техничко-металуршки факултети из Београда и Скопља, и Рајнски вествалски технички инсти-

тут из Ахена. РТБ и Бучим из Македоније су послужили као полигони за истраживање, а Институт за бакар је још једна од научноистраживачких кућа укључена у пројекат који, иначе, финансира ЕУ са око два милиона евра.

- Пројекат је од стране ЕУ оценјен као један од најбољих у Европи. Примена свега тога је већ почела. Републичка влада је расписала тендера за израду документације за реализацију пројекта "Регулација Кривельске реке санирањем колектора и конструкцијом новог тунела у флотацијском јаловишту Велики Кривељ". На јесен очекујемо и реализацију пројекта које ће кредитима да финансира Светска банка - закључује Милићић.

Ј. Станојевић

Тродневни семинар за запослене у области безбедности и заштите на раду

Процена ризика законска новина

По новом закону сва лица која раде послове заштите обавезна су да положе стручни испит, а послодавци да имају човека који ће се бавити проценом ризика. - Процена није од толиког значаја за сам испит, колико за предузеће и, касније, за рад тог човека

Прописи заштите на раду уважно се усклађују са европским

РТБ. – Пошто се наши прописи заштите на раду уважно иновирају и усклађују са европским, а инспекције већ налажу послодавцима да обезбеде лица која су положила стручни испит, више нема шта да се чека. За заполне у службама заштите РББ-а, РБМ-а, ТИР-а и ФОД-а, као и борских јавних предузећа, Центар за транзицију је организовао припрему стручног испита из безбедности и здравља на раду. У просторијама ФОД-а тродневна предавања, уз пратећи приручник са прописима и ЦД са презентацијама предавања, одржало је петоро професора нишког Факултета заштите на раду.

- **По новом закону о безбедности и заштити на раду сва лица на пословима безбедности и заштите, обавезна су да положе стручни испит - каже проф. др. Мирослава Ивањац.** - Он се полаже у Управи за безбедност при Министарству за рад, запошљавање и социјалну политику, а по програму који је утврдио министар посебним Правилником. Правилник је обиман и сложен и већи део се односи на међународне и националне правне прописе и подзаконска акта којима се уређују мере заштите. Део обрађује и процену ризика као нову законску обавезу за послодавце. Ми указујемо кандидатима шта треба да науче, како да се снађују, дајемо им материјал који је прилагођен тим потребама, прописе који су обухваћени програмом, а на ЦД-у и презентације наших предавања. Први део испита је општи, правни део, пошто обрађује међународне прописе, а други се бави националним прописима из ове области. Део семинара се односи на правилнике о мерама заштите, а остало на процену ризика и стандарде. Приручник садржи само прописе које треба научити, објаснити, проширити, а с обзиром на то да је и Закон доноси одређене новине, кандидати имају корист што ће, припремајући се за полагање испита, делом упознати и са нове прописе.

Љ. Алексић

По проф. др Љубиши Вучковићу, чија је специјалност заштита од електричне струје, постоје различите методе процене ризика на радном месту. Овај програм делом обухвата само процену, што није од посебног значаја за стручни испит колико за радну организацију и, касније, за рад тог човека. По њему, било је логично да се више уђе у начин организовања и методологије, а да се саме процене, пошто је то ново и уопште није рађено у нашој земљи, касније освоје кроз неку посебну обуку и тако формирају специјалисти за процену ризика у хемијској индустрији, машинској, рудничкој... Међутим, програм је званичан, по њему се полаже и мора се тако радити. Семинар је зато у потпуности прилагођен начину полагања, а примери који се обрађују „падају се“ и на испиту јер су класични, као на пример: „процените ризик заваривача на радном месту“.

Према Драгану Ранђеловићу, координатору ТЦ, ова врста обуке за полагање стручних испита била је предвиђена почетним програмом ТЦ.

- У новој прерасподели радне снаге што већи број људи треба да освоје да дочека нове власнике са положеним стручним испитима или лиценцама где то буде требало. Међутим, нисмо добили подршку Министарства да ово финасира, тако да то чинимо из сопствених средстава. А, ово је важно зато што је велики број људи који је радио на сличним пословима отишao по социјалном програму. Они који су остали, распоређени су и многи од њих немају искуства, ово сада раде први пут или су радили неко време, али немају испите који се сада траже. И због оног шта нам се недавно десило у Јами, и ми и било који будући власник, мора да има обучене људе да би се ризик смањио на минимум. А, он је у рударству, тешкој индустрији - свакодневни.

Љ. Алексић

Геобушачи обавили и седмодневну теренску обуку

Пракса уз бушилице

Овај део преквалификације у Баљевцу на Ибру био им је, кажу, посебно заинтересован крај дугогодишњих радника РББ-ових Истрага који, по европским стандардима заштите задравља и средине, раде за „Рио Саву“

БАЉЕВАЦ НА ИБРУ. – После теоретске наставе, седморица полазника преквалификације за геобушаче били су и на практичној настави. Изведана је директно на терену, у Баљевцу на Ибру, где Истражни радови РББ-а од јесенас буше за потребе „Рио Саве“. Задовољни су оним што су видели и научили, а за млађе међу њима ово су била и прва искушења теренског живота. Посетили су их пред повратак на лицу места и, ево, шта су смо чули:

Драган Пелић из Подгорца је као КВ бравар шест година радио у Јами (има укупно 16 година стажа). Тамо су били тешки услови, па је узео новац и решио да се преквалификује, да „изађе на светло дана“. Проценио је да то може као геобушач, а много се, каже, лакше учи овако, у пракси. Ту се, брате, види шта је шта и како се чиме ради.

- **Бушилица мора стапити да се прати – каже Пелић.** - Зато није до-

Милорад Марковић

Електролизу по социјалном програму, одлучио је да крене нешто другачијим путем. Решио је да научи посао геобушача. И њему је овај део обуке био занмљивији јер се ту види и осети како се ради.

- **У сваком тренутку мораш да будеш опрезан, да се чуваш - каже Желько.** - Посебно сам волео паковање и обележавање извађених језгара. Све што ми је показано мислим да сам савладао.

Желько се задовољан и помало нестриљив вратио у свој Брестовац где га је очекивала девојка. Нада се да ће са овим занимањем брзо наћи посао, а након овог седмодневног искуства са врсним мајсторима, волео би да то буде у Истражним радовима.

Милорад Марковић из Бора је 21 годину провео у Топионици и нада се да није погрешио што је узео отпремину и дошао на обуку за геобушаче.

- **Овде је све добро – износи своје утиске Марковић.** - **Напредује се, учи, стиче искуство, а надам се да човек више вреди кад више зна. Радници Истражних радова су били веома коректни према нама, свему су нас подучавали, причали и показивали како треба да се ради и поштује ради-**

Драган Пелић

садно, а да би постао бушач мораш да знаш и много тога око ње. Претходно браварско знање хидраулике и пневматике сада ми је добродошло, а најзанимљивије ми је кад се вади језгро, па језгрену цев по-ново враћамо у дубине. Док она кроз исплаку слободно пада до дна, на цеви слушамо да ли је дватпут звукнула. То је знак да је „легла“ на своје место и може даље да се ради.

Пелић се нада да ће ускоро наћи нови посао, да ли баш у Истрагама, то не зна, али свакако ће му се радовати и његово четворо деце: **Јелена, Марија, Вељко** и једногодишњи Предраг који је упорно хтео у његово наручје када се после седмодневне обуке у Баљевцу вратио кући.

Желько Ђорђевић, свршени средњошколац, чији је отац напустио

Локације на којима се буши морају остати потпуно чисте и безбедне

дисциплина. Најдраже ми је што се овај посао ради у чистој средини. На шаржирању реактора радио сам са маском, а овде нема ње, наоколо су шуме и цветне ливаде.

Љ. Алексић

После низа година враћа се значај једној професији

Школују се рударски надзорници

Социјални програми довели до мањка надзорно-техничког особља. - После теоријске наставе полазници практично упознали пут руде од геолошке бушотине до концентрата

Будући надзорници на пракси у Заграђу

ЗАГРАЂЕ. – Групу радника из Фабрике креча и борске Флотације која се доквалификује за рударске надзорнике, срели смо крај поткопа тамошње кречане. Био је то већ пети дан како се практично упознају са оним што сутра могу да сртну као надзорници. Главни пословођа Славољуб Миловић каже да дисциплиновано упознају процес у кречани од почетних, истражних геолошких радова са класичним бушењем, минирањем, вођењем књига за ове послове и усклађиштења експлозива, преко утовара, дробљења и транспорта, до „финала“ процеса у пећи.

Ненад Брчић, радник Флотације Бор, нам рече:

- Имам 31 годину стажа. Фирма ме је послала због својих потреба. Овде сам да упознам процес од копа до пећи, а за два дана идемо у флотацију. Сви смо ово озбиљно схватили јер смо и људи у годинама. Мада су иза мене деценције рада, има ствари које су ми потпуно нове.

Драган Ђорђевић, багерсита на копу у Фабрици креча:

- Мени је више била потребна теорија, јер све ово добро познајем. Скоро 16 година радим на копу у Заграђу и познајем и бушење и остале послове. Сада мало боље упознајем дробљење, а онда идем у Флотацију да видим како се ради са пумпама. Тако ћу, и теоријски и практично, упознати читав тај производни ланац.

Радиша Ђорђевић, палилац мина, у Заграђу ради 12,5 година:

- Фирма ме шаље, а и сам видим перспективу у овом послу. Одлучио сам да останем као палилац мина и да завршим ову школу. И мени је више недостајала теорија, као и да детаљно упознам све што следи после падања мина.

Славко Вукосављевић, управник Фабрике креча у Заграђу, веома је задовољан што се после низа година враћа значај једној рударској професији и, у организацији Техничке

школе и Центра за транзицију запослених РТБ-а, у Кречани одвија практична обука за рударске надзорнике.

- То је занимање - каже он - за које није познато да постоји нека

сталина школа, већ се запослени са дугим стажом, великим искуством, доквалификују. После два социјална програма отишао је велики број запослених и остали смо без надзорно-техничког особља. Кандидати овде имају прилике да се упознају са свим што ће сутра срести у свом послу, а важно је напоменути да звање које ће стећи није везано само за РТБ или један погон. Сертификат ће им омогућити да се на тим пословима запосле било где у држави.

Он подсећа да у рударству и металургији има пуно НК радника са великим искуством, који немају формалну стручну спрему. Јесте да су потребни рударски надзорници, али да би неко то био он по закону мора да има средњу стручну спрему или пети степен стручности, а не да буде НК радник. Суштина је оспособити у РТБ-у оне који већ раде те послове, а у томе је пропуштене доста. У међувремену, ушло се у приватизацију и питање је да ли ће нови власник на одговорним местима прихватити људе који имају искуство, али им нигде није верификовано „папирима“.

Наташа Станисаљевић, педагог, додаје да је Регионални центар за образовање одраслих од Фабрике креча добио сигнал за потребу израде модула рударског надзорника за површинску експлоатацију. То је учињено, полазници су пре овог практичног, одслушали теоретску наставу и сви који положе тестове добиће сертификате који, поред личних података и садржаја модула, имају и додатак (саплемент). Њиме се информише послодавац које радне компетенције је стекао полазник, односно шта ће моћи да ради после обуке.

- Сталио пратимо потребе РТБ-а и у договору са ТЦ и Басеном постоји могућност да превазиђемо проблеме плаћања међусобних услуга. Регионални центар би, за практичну обуку коју не може да изведе са сопственим ресурсима већ у погонима Басена, заузврат обучавао, а раднике који имају велико искуство само испитао, теоријски и практично, и онима које задовоље праће знања (постављен заједно са РТБ-ом), омогућио да верификују та своја знања.

Љ. Алексић

Обука за рукаоце грађевинским машинама

Учећи уређивали гра

Равнајући ризлом аутобуску окретницу на крају насеља „Бор 2“ деветоро полазника савладавало рад на тешким грађевинским машинама

БОР. – Деветорицу полазника курса за рукаоце грађевинских машина затекли смо (21. марта) како у „Бору 2“ утврђивачем уређују аутобуску окретницу на крају насеља. Док је Иван Станојевић растурао разлу по рупама, уз непосредан надзор инструктора из ЈП „3. октобар“ чија је и машина, остали су са стране посматрали и спремали се да и они буду на висни задатак. Овде су били на практичној настави којој је дат примат у обуци (60 часова), док су теоретска знања (40 сати) већ верификовани на тесту у Машинској школи, где су их и стицали.

Иван за тренутак прекида брундање мотора и каже нам да није радио у РТБ-у. Пошао је, каже, у рударску школу, па батерију, а онда завршио саобраћајну и док чека на Заводу, решио је да се обучи за рад са утоваривачима, ровокопачима, грејдерима, багерима...

- Данас, сутра и прекосутра имамо практику на машини, а онда полагање за њеним командама. Моја специјалност – каже он - биће руковалац утоваривачем и багером, а касније ће вероватно бити понуда за грејдере, чистаче снега итд. Засад иде добро и надам се да ће нам сертификати помоћи да се запослимо.

ЈКП "3. октобар" обезбедило је машине и инструкторе

Петар Туфегџић је 35 година радио у Ливници арматура као металург, узео отпремнину по социјалном програму, и сад га, ево, на курсу који су организовали Центар за транзицију запослених и Регионални центар за образовање одраслих, у сарадњи са ЈКП „3. Октобар“.

- После 40 часова положили смо теоријски део, а сад следи 60 сати практике на машинама. Након тога

полажемо и добијамо сертификате рукаоца. Мотив да се упустим у ово је што Ливница више неће бити у саставу РТБ-а. Размишљао сам и стрећео да се можда неће јавити никакав купац, а онда бисмо отишли у стечај без динара. Овако сам нешто узео, уложићу у неку машину и радити приватно.

Љ. Алексић

Са борским геобушачима у јарандолском Басену

Воља чвршћа од бора

И са застарелом опремом радници Истражних радова успевају да задовоље динамику истраживања бората у Баљевцу на Ибру уговорену са „Рио Тинтом“. – Од јесенас избушене три од по 500 метара, сада се буше две, а до септембра треба избушити још седам бушотина. – Високи стандарди заштите људи и околине

БАЉЕВАЦ НА ИБРУ. – Од склапања првих послова (2004) са „Рио Савом“, „српском ћерком“ моћне светске компаније „Рио Тинто“, за Истражне радове су дошли нешто бољи дани. Скоро без посла у РББ-у (дотле су бушили само борске планире и за потребе Института на Црном врху) добили су, и искористили, прилику да покажу дугогодишње искуство и знање. Захваљујући тим пословима, како нам рече управник **Васа Димитријевић**, овај мали погон (69 запослених) сада опстаје са просеком зарада од око 35.000 динара (код бушача је нешто виши), а могло би се рећи и да напредује прихватајући високе пословне стандарде „Рио Тинта“.

Одлазак по групу радника која се у Баљевцу обучавала за геобушаче искористили смо да се у то уверимо. Док је нови „уз“ грабио преко „вредног“ Поморавља са „јатима“ пластеника, ка напупелој Долини јоргована и падинама Јарандола, **Срђан Басарабић**, помоћник руководиоца дубинског бушења, причао нам је, за воланом, како се доле, у потрази за бором, ради и живи. Посебно како се кроз шупљине бургија, уз помоћ језгрене цеви од две полутике, језгро хвата „у сендвичу“ и из дубина ибарских падина износи на површину непримећено. Иначе, влакна елементарног бора се користе за побољшање структуре и механичких особина неких метала, а његови спојеви са водоником (дигборан и пентаборан) служе као гориво за ракетне моторе.

Старим машинама у нове послове

„Катарке“ бушилица, уредна радилица, пројађена наранџастом пластиком и разнобојним шлемовим бушача на већ озеленелим ливадама на спарапам Баљевца, пали су нам у очи још издалека. Обавезни шлемови, наочаре, бројни знаци упозо-

Планови

Према речима **Димитријевића**, у Јарандолском басену је ове године пројектовано 6.000 м бушотина. То не значи да главни пројектнат - геолог неће додати још неку бушотину или метражу. Истраге су укупан обим „производње“ испланирале на 7.000 м, очекујући и послове за РТБ или „трећа лица“.

- За нас би било позамашног посла у околини Лознице - Јадарски басен - али из „Рио Саве“ знају да наше могућности у људству и технички неће дозволити да од априла до септембра избушимо још 8.000 метара. Зато о томе не бих оптимистички говорио за ову годину. Али, „Рио Сава“ помиње и трећу локацију између Чачка и Ваљева коју највероватније можемо да запоседнемо. Сигурно ћемо, према нашим прелиминарним разговорима са њима, почетком априла у Баљевцу активирати и трећу гарнитуру са циљем да завршимо планирано до септембра. Изузетно сам задовољан људима који су остали у фирмама, а и тиме што смо освојили технику бетонирања завршене бушотине, што нам доноси 800 евра по локацији. Једино нас због неизвесности око приватизације потенцијални инвеститори постепено заобилазе, пошто не знају саким не касније имати посла.

рења сачекали су и нас на улазу, пре него што смо ушли и поздравили се са бушачима.

Верољуб Бранковић, надзорник за дубинско бушење, овде је „главни човек“. Седа са нама у један од шатора (други је за складиштење језгара) и прича:

- Три бушотине су већ завршене, ово је четврта, а тамо, десно, пета. До септембра чека нас још седам. Овде смо на 483. м, а најдубља је од

550 метара. Бушотине су пројектоване на 400 м, али их геолози „Рио Саве“ продужавају према потребама. Оног за чим трагамо има, а колико, то није питање за нас. Међутим, хтео бих да истакнем да је овде постигнут европски стандард у погледу заштите радника, околине, као и односа са локалним становништвом. То су нам потврдили и људи из „Рио Тинта“. Кад се склонимо одавде неће се видети да смо ту били.

У то смо се убрзо уверили посетивши оближњу њиву и ливаду на којима је јесенас бушено, а сада је прва спремна за орање, а друга се увекико зелени. Међутим, као у целом РТБ-у, и болька Истрага је прибор, материјал, резервни делови. Све су то машине које су себе давно исплатиле, више се и не производе. Да су новије, учинци би били далеко већи, али су зато врхунски мајстори ту да надокнаде хендикепе опреме.

- Мајстора са оваквим искуством и односом према раду тешко да има у овој држави. То су људи који су ову земљу прошли уздуж и попреко – каже задовољно млади надзорник (35). – Поред комплетне заштитне опреме, овде имају добар смештај и исхрана у мотелу Рудар, као и превоз до радилица и назад. Све то је почело откако радио за „Рио Саву“. Истраге су пред приватизацијом. Наш погон има будућност јер су овакви послови потребни и држави и све бројнијим концепционарима. А, мали број фирм се бави израдом овако дубоких бушотина које прелазе 600 метара. У Лозници се очекује од нас да бушимо и до 900 м. Ми смо за то, можда неприкосновени у Србији, али нам је потребна само боља опрема. Имамо неколико нових машина „лонгерица“, међутим, наша највећа вредност су, ипак, људи.

Ништа теже од селидбе

Драган Анђеловић

Драган Анђеловић из Трговишта је геобушач-теренац 30 година. Одради колико треба, па прави - Врање. Радознао је, не држи га, каже, место, а некад је овај посао био и боље плаћен. Био је у Тораници (Македонија), Мачкатици, Пролом Бањи, Димитровграду, Црном врху, Мајданапеку, Аранђеловцу, Лозници, Рашкој. Најдужу бушотину (813 м) избушио је лане у Лозници. Његова

Мали број фирм у Србији се бави израдом бушотина које прелазе 600 метара

машина сада је на 483. метру, а да би имала добар учинак треба добро познавати руковање њоме. Зато темељно подучава своје помоћнике. О руди бора за којом се овде трага ни он не жели да прича.

- Нама је – каже – битан метар. А, нема шта је лако у овом послу. Најтеже су селидбе гарнитура. Тада ваља повадити све цеви из земље, демонтирати торањ и машину, утоварити, истоварити, па све поново - монтирати.

Мирко Војиновић

Док цеви његове бушилице полако тону у падине десне обале Ибра, а кроз њихове шупљине извлаче мрко-беличasta језгра са садржајем јарандолских дубина и, уредно обележена, пакују у картонске кутије, одлазимо до стотинак метара удаљене друге гарнитуре.

Тамо је **Мирко Војиновић**, ВК бушач из Горњана. Он ради овај посао 23 године. Седа на клупу у шатору поред бушилице, вади чепове из ушију који га штите од буке, и каже:

- Наша машина је на 391. метру. Кад човек хоће да ради, посао није тежак. Све иде, углавном, добро. Управо смо ставили нову дијамантску круницу и она креће доле.

Двојицу момака која се обучавају код њега – хвали. Интересују се за овај посао, а он их, каже, учи не само како да раде већ и како да се чувају - шипке, сајле.. И Мирко је посвуда био. Допада му се како је сада организован посао, заштита људи. Раније се о томе није толико и тако бринуло. Шлем на главу, рукавице на руке и терај. Сада су ту и наочаре, ципеле са челичном капном, све је на прописаном месту, дежурају кола за случај повреде. Радилиште је ограђено, исплака се не пушта низ ливаде, већ складишти у бурад...

Текст и фото: Љ. Алексић

Разбацане милијарде

Све што је дотрајало, што треба заменити новим – зовемо „отпадак“. У фабрикама и рудницима, у домаћинствима, мензама, двориштима, настају огромне количине „отпадака“: старо гвожђе, ситни метални предмети, стаклени крш, крпе, кости, папир, кожа и много других ствари које кориснику постају из ма каквих разлога непотребне и одбацију их. У борби за индустријализацију ми морамо схватити да то нису „отпадци“, осуђени на пропадање, него важне индустријске сировине. У сваком „отпадку“, поред сировине, већ је садржана извесна количина људског труда и утрошена погоанска енергија, која прелази у даљи процес производње ако се „отпадак“ искористи. Не прикупљати „отпадке“, не вратити их процесу производње, значи штетити привреду. Зато, за прикупљање отпадака мора бити заинтересован сваки члан наше заједнице. Од тога једним делом зависи бржа изградња индустрије.

лиште, униште 19 милиона и 200 хиљада килограма или 1920 вагона стакла, или 64 теретна воза од по 30 вагона.

Домаћица, кад иза ручка баши кости на сметлиште, не помишља да је башила сапун и чешаљ. Од 100 килограма кости добија се 8 килограма индустриске масти, а од 1 килограма индустриске масти, уз друге сировине – 5 килограма сапуна. Добија се 15 килограма туткала, додаће радник хемиске Фабрике – фосфатно ђубриво, фосфор, пташак за појачање сточне хране... Пођимо у рудник и топионицу Бор, или неки индустриски центар где се у мензама храни, рецимо, 10.000 људи. Радници категорије Р-1 добијају 3 килограма меса месечно. Они добијају 30.000 килограма меса месечно. У тој количини има око 4000 килограма костију. Када их не би башили, него послали у фабрику сапуна, ми бисмо израдили 320 килограма индустриске масти и, са осталом

Трговачки део Бора педесетих година минулог века

Коришћењем „отпадака“ у великој мери повећавамо извор сировина, скраћујемо процес производње, смањујемо производне трошкове и, према томе, доприносимо подизању животног стандарда. У „отпадцима“ леже милијарде; не смемо дозволити да оне пропадну.

И стаклени крш су разбацане милијарде – почеће стручњак. Узмимо најобичнији пример у свакодневном животу. Пођимо од чаше. Колико имају Југославији домаћинства, мензи ресторана, кавана и локала где се тачи пите? Узмимо приближну цифру од 4 милиона. На сваком од ових места разбију се најмање две чаше месечно. У свакој чаши има 0,2 килограма стакла. Дакле, у Југославији се само од чаша сваког месеца разбије 1.600.000 килограма стакла. То је 160 вагона стакленог крша. Сваке године домаћинства и локали, ако две чаше разбијене месечно баце на смет-

лим сировинама, добили 2000 килограма сапуна.. За узврат, ми бисмо њима послали тај сапун и сваки од њих добио би 200 грама сапуна, а толико износи годишње следовање сапуна за бријање за једног потрошача.

Старо железо, крпа, хартија, стаклени крш, кост и многи други „отпадци“ служе у животу људи, враћају се људима у разним облицима, ако их враћамо у машине, у индустрију. Те милијарде су разбацане по читавој земљи, видимо их уз друмове, по пољима, на улицама града, на таванима и у подрумима. Ми ћемо их савесно сакупљати, враћати топионичару, ткаљи, раднику у фабрици папира, мајстору дувачу и дати раднику који од кости кува масти за сапун.

(„Борски колектив“, број 58, 9 април 1949).

Председник општине уручио награду за књигу године

Записи душе и преписи времена

Проф. др Недељко Богдановић: „Аутор не осуђује, само дубоко саопштава, убедљиво и потресно. Јер, ко уме да чита, у свом ће животу наћи адресе за многе записи Радишића Драгићевића“

Проживљена трагика живота на језику завичаја - Драгићевић чита одломак из своје књиге

БОР. – Радиши Драгићевић, аутору књиге прича „На другој обали“, председник општине Бор Бранислав Ранкић уручио је, трећег априла, захвалницу и просечну нето зараду у општини за најбољу књигу 2006. године. Том пригодом, у Библиотеци је одржано књижевно вече на коме су сва чула добила прилику да оживе дане који полако, али сигурно нестају, кроз реч аутора и рецензенте, бриљантну песму Маринеле Станић уз клавирску пратњу Биљане Димитријевић, и „слајд-шоу“ старих фотографија из завичаја писца. Писца који је, како рече управница Библиотеке Весна Тешовић, један од набољих емисара овога града у Србији, а није далеко ни дан када ће његово стваралаштво одјекнути и преко граница.

Пошто је Драгићевићева „двојезична“ збирка прича (матерњи тимочки и нормирани књижевни језик) објављена као 16. књига библиотеке Крајински књижевни круг, била је ово прилика да његов уредник Томислав Мијовић, који је и дугогодишњи уредник већ чувеног часописа „Развитак“, подсети на програм и настанак овог удружења чији су чланови убеђени да се „само деловањем може спаси своја и душа Крајине“. Један од рецензентата Зоран Вучић указао је на нешто подвржничко, Вуковско и Доситејевско, у Драгићевићевој судбини и ономе што је учинио и за свој завичај - село Мањинац у околини Књажевца. Притом је нагласио да је аутор и врстан песник, а да је на изванредан начин своју даровитост остварио и „Самотињом“ (књига године 2001.) „једним од најбољих романа на дијалекту после романа Б. Станковића, С. Сремца, С. Цунића, Д. Михаиловића“.

Из темељног излагања другог редакција, проф. др Недељка Богдановића, наведимо запажање да основу Драгићевићевих прича чини распад породице, њена судбинска подела на део који потпуно пропада (под једнаким дејством митолошких и социолошких сила) и део који живи далеко од куће, у новим домовима и околностима, у којима, ипак, није одболовано старо. Отуда и Драгићевић као и С. Цунић, Д. М. Форски, па и З. Вучић понекад јаукне: „Нисмо побегли, за нама иде остављена шума“.

После детаљног истраживања шта Драгићевић наводи да прича језиком завичаја, др Богдановић закључује и ово:

- Његова прича, иако мало необуздана, као код сваког рођеног приповедача, гради се на нескладу, на расцепу, на отклону, скоро на сукобу, на дисхармонији пожељног и стврног, са јасним сазнањем да је животна логика – логика судбине и да ту човек мало може. Човеково је да истрајава, а ту му је највећа подршка у моралној вези са околином. Али, највећа вредност се, ипак, постиже кад човек постане (и остане) свој, кад буде човек и кад оно што чини, чини упркос. Зато аутор не осуђује, само дубоко саопштава, убедљиво и потресно. Јер, ко уме да чита, у свом ће животу наћи адресе за многе записи Радишића Драгићевића“.

Љ. Алексић

Мали огласи

Продајем локацију за гаражу (извучен темељ) у Бору у Ул. Јована Дучића, као и нова дрвена гаражна врата. Тел. 030/425-598, после 15 сати.

новости

ПРИПРЕМА: ЉУБИША АЛЕКСИЋ

Бакар жари на берзама

ЛОНДОН. - Повећање на светским робним берзама (Лондон, Шангај, Њујорк) обележено је повећањем цене бакра на највиши ниво од почетка новембра прошле године захваљујући расту тражње, нарочито у Азији. На Лондонској берзи метала (LME) – сазнајемо из "Политике" (4. април) – бакар за испоруку у мају кошта 7.268 долара по тони, а на берзи у Њујорку 3,23

долара за либуру (450 грама). То је највиша цена "црвеног" метала од 8. новембра 2006. Осим повећање тражње, на цену бакра подстицајно је деловање и смањење залиха.

Наговештавајући даљи скок цене овог метала "Политика" га је (21. марта) образложила новим залетом станоградње у САД и постојаним апетитом кинеске индустрије за бакром. Агенција Блумберг је дала прогнозу пораста на 7.000 долара за целу годину, а она је достигнута за само две недеље.

До краја деценије бакар би могао бити још скупљи јер је на глобалном тржишту већ уочљив мањак концентрата бакра за топљење који би могао потрајати до 2010. године, упозорава Комонвелт банка у Аутралији. Резерве на лондонској берзи у марту ове године биле су девет одсто мање него у марту прошле (износе око 190.250 тона).

Истовремено, основна сировина за лемљење електронских компоненти – калај достигао је (21. марта) цену од 14.150 долара за тону – највишу у последњих 17 година!

Из старог албума

Како су живели Французи

После Првог светског рата у Борски рудник се враћају власници Французи који су били држава у држави. Они су овде уредили живот по стандардима који су били истоветни онима у матичној држави. Своје супружнике су распоредили на кључна места у управљању производњом. За њих су изградили отмену насеобину, тзв. Француску колонију, за коју су обезбедили електрично осветљење из рудничке термоелектране, а коришћењем посебних каптажа довели су и квалитетну пијаћу воду. Французи су за свој подмладак подигли посебну школску зграду, а у болници су имали своје одељење са засебним улазом и третманом.

На снимку из старог албума је зграда Француске касине подигнута 1929. године. Била су то два здања – прво је било Културни клуб, а друго вила са гостионицом и апартманима. Клуб је имао велику салу са 250 седишта и бину за приредбе, представе и филмске пројекције. Мала сала је служила за забаву и елитне спортиве: шах, мачевање, стони тенис, телевежбе, балет, коцерте, док су на спрату биле собе за спавање. У другом делу је била и раскошна сала за званичне састанке, читаоница и библиотека. Касина је била објекат затвореног типа, само за Французе и мало бројне повлашћене овдашње људе. Једном годишње, поводом 14. јула – француског државног празника, Компанија је организовала јавну приредбу и спортска такмичења за грађане.

НАТО "заоставшина" и даље прети

У предвечерје 24. марта 1999. године паде су прве бомбе на наше градове и села - 19 најмоћнијих земаља света предвођених НАТО пактом отпочеле су ваздушну кампању на тадашњу СРЈ. Током 78-дневног непрекидног бомбардовања погинуло је преко две хиљаде грађана и хиљаду припадника ВЈ и полиције, а десет хиљада је рањено. Разорени су бројни привредни и стамбени објекти, путеви, пруге, мостови, аеродроми, болнице, школе, медијске куће, културно-историјски споменици. Причињена штета је процењена и до 100 милијарди долара. "Милосрдни анђео" није заобишао ни Бор – трафо-станица "Бор 3" у кругу РТБ-а бомбардована је три пута (15, 20. и 25. маја), а цео град укупно је ракетиран у седам наврата. У Тимочкој Крајини страдало је осам цивила и 12 припадника ВЈ и полиције.

На осму годишњицу почетка НАТО агресије на нашу земљу, представници ОРВС, Савеза удружења бораца народноослободилачких ратова Србије и представници СПС-а у Бору положили су цвеће на Спомен-обележје борцима од 1990-92. и 1999. године на четвртом километру. **Момчило Радисављевић**, председник ОРВС Бора, поновио је, том приликом, да НАТО "заоставшина" и даље прети, јер је западна војна алијанса посејала многа међународним конвенцијама забрањена средства, попут осиромашеног урањива, касетних и графитних бомби, а остало је и неексплодирано 60 авио-бомби и других пројектила широм Србије.

J. C.

Четврти сајам лековитог биља

Моћ природе

БОР. – У борској Народној библиотеци, 11. и 12. априла, одржан је четврти сајам лековитог биља. Ако је судити по програму, његова мисија, као и претходних, била је боље упознавање самог изгледа лековитог биља, али много више његових моћи у очувању здравља, па и лечењу разних оболења.

Тако су за први дан Сајма била предвиђена предавања **Љубише Радовановића** из Сувог Дола код Жагубице о гајењу лековитог биља, **Небојше Станојевића**, председника друштва "Јован Туцаков", о пласирању и откупу лековитог биља, **Драгана Васиљевића** из Зајечара о лековитим својствима меда, млеча, поленовог праха и прополиса. Стојана Перчић, председник друштва за лековито биље "Нана" из Бора, најпре је говорила о здравственој исправности чајева, а потом, организованим групама школске деце, уопште о лековитом биљу.

Предавања за школарце настављена су и наредног дана, као и презентације учесника Сајма који су желели да упознају грађане Бора са својим активностима и циљевима.

Организатори, носиоци и сарадници Сајма били су борско Друштво за лековито биље "Нана" и Актив љубитеља лековитог биља "Мента", Друштво младих истраживача, Народна библиотека, као и Одсек за привреду и заштиту животне средине општине Бор.

Жалфија

J. A.